

ЩОДО ДОДАТКОВИХ ГАРАНТІЙ ПРИНЦИПУ МОВИ СУДОЧИНСТВА

Курандо К.В.

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, аспірантка

Принцип мови судочинства є одним з невід'ємних елементів системи принципів господарського процесу, порушення якого веде до порушення інших принципів, серед яких перш за все принцип рівності перед законом та судом, а також принцип змагальності сторін.

Недостатність приділеної уваги у процесуальному законодавстві до проблеми реалізації принципу мови в господарському судочинстві ставить під загрозу гарантії додержання даного принципу. Внаслідок недосконалості процесуальних норм іноземним особам не забезпечується рівне положення у господарському судочинстві, що не можна підтримати.

Відповідно до ч. 1 ст. 10 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України) господарське судочинство в судах здійснюється державною мовою. Проте законодавство України визнає державну мову (українську) та мови національних меншин України [1].

Закріплений у ст. 10 ГПК України принцип мови господарського судочинства має ґрунтуватися на нормах чинного законодавства та в першу чергу відповідно до Основного Закону. Згідно зі ст. 10 Конституції України «державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України, сприяє вивченню мов міжнародного спілкування. В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України» [2]. Так, в окремих регіонах країни та місцях компактного

проживання національних громад розповсюджені румунська, молдовська, угорська, болгарська, польська, гагаузька, російська та інші мови.

Варто зазначити, що в кримінальному процесі процесуальні документи, в тому числі судові рішення надаються у перекладі на рідну або іншу мову, якою володіє особа (ст. 29 Кримінального процесуального кодексу України [3]).

Проте чинний ГПК України аналогічної норми, на жаль, не містить. Тому необхідно на законодавчому рівні передбачити, що судові рішення та інші процесуальні документи вручаються у перекладі на мову, якою володіють особи, що приймають участь у процесі, за їх клопотанням.

Разом з тим ч. 3 ст. 10 ГПК України передбачає, що суди гарантують право учасникам судового процесу на використання ними в судовому процесі рідної мови або мови, якою вони володіють. Проте встановити, яка саме мова для учасника процесу є рідною, може бути проблемою, оскільки відсутні критерії обрання мови спілкування у процесі. Вважаємо, що головними критеріями мають бути вміння писати, читати та розуміти усну мову. Зазначене надасть можливість іноземній особі, яка не володіє державною мовою, вільно й самостійно захищати свої права та законні інтереси та буде сприяти правильному сприйняттю й розумінню того, що відбувається в господарському процесі.

З урахуванням вказаного, доцільним видається доповнити чинну редакцію ст. 10 ГПК України положеннями наступного змісту: «У межах території, на якій поширена регіональна мова (мова національних меншин України), за згодою сторін та суду провадження може здійснюватися цією регіональною мовою (мовою національних меншин України). У межах території, на якій поширена регіональна мова (мова національних меншин України), допускається подача до суду письмових процесуальних документів і доказів, викладених цією регіональною мовою (мовою національних меншин України), з перекладом, у разі необхідності, на державну мову без додаткових витрат для сторін процесу. Судові документи (їх копії) направляються чи вручаються особам по справі у перекладі на мову, якою володіють особи чи використовують у процесі за їх клопотанням».

Крім того, відповідно до ч. 4 ст. 10 ГПК України учасники судового процесу, які не володіють або недостатньо володіють державною мовою, мають право робити заяви, надавати пояснення, виступати в суді і заявляти клопотання рідною мовою або мовою, якою вони володіють, користуючись при цьому послугами перекладача у встановленому порядку.

Згідно ч. 2 ст. 72 ГПК України перекладач допускається ухвалою суду за заявою учасника справи чи за ініціативою суду. Вказана норма є обмежувальною, оскільки не вирішує питання стосовно інших учасників процесу, що не володіють державною мовою (наприклад, свідок, що є іноземною особою).

Тому доцільно замінити у ч. 2 ст. 72 ГПК України слова «учасника справи» на «учасника судового процесу».

ГПК України не містить спеціальних вимог до рівня кваліфікації перекладача. Так, відповідно до ч.1 ст.72 ГПК України перекладачем є особа, яка вільно володіє мовою, якою здійснюється судочинство, та іншою мовою, знання якої необхідне для усного чи письмового перекладу з однієї мови на іншу. Наявність філологічної освіти, досвід роботи не вимагається. Залучення перекладача до процесу носить формальний характер. Разом з тим, порушення автентичності тексту оригіналу та його перекладу може мати наслідки для подальшого провадження. Тому доцільним видається доповнити вимоги до перекладача, викладені у ст. 72 ГПК України, вимогою наявності відповідної освіти та/або досвіду роботи перекладачем. Вказана кваліфікація може підтверджуватися відповідним документом, виданим у порядку, встановленому законодавством.

Література:

1. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України №1798-ХІІ від 06.11.1991 р. (в редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12> (дата звернення: 16.09.2019).

2. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 16.09.2019).

3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України №4651-VI від 13.04.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 16.09.2019).